

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม แต่บุคลากรในประเทศยังขาดคุณภาพที่เท่าทันกับเปลี่ยนแปลงและความเจริญทั้งหลายทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมา การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้น ทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน และสังคม เป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยพัฒนาและแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ รวมทั้งความไม่เข้าใจกันและกันในสังคม ดังนั้นการยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้กับคนในสังคมได้มีความรู้ในระดับใกล้เคียงกันและ สูงขึ้น จึงเป็นภารกิจที่สำคัญที่ทุกคนต้องตระหนักยิ่งในสภาพปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีสาระอันประกอบด้วยด้วยเรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และมีค่านิยมที่เหมาะสม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550 – 2554) คนไทยได้รับการศึกษาเฉลี่ยสูงขึ้น การขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มมากขึ้น แต่คุณภาพการศึกษายังคงเป็นปัญหาต่อเนื่องที่ต้องให้ความสำคัญโดยเร่งด่วน ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาซึ่งประเมินจากค่าผลสะสมทางการศึกษา หรือระดับความรู้ทักษะในระดับสูงสุดของคนไทยทั้งประเทศ โดยวัดจากจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยพบว่า เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 6.3 ปี และ 7.8 ปี ในปีพ.ศ. 2543 และปีพ.ศ. 2546 เป็น 8.5 ปี ในปีพ.ศ. 2548 แต่ยังไม่ถึงระดับการศึกษาภาคบังคับ และต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านในแถบเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี สิงคโปร์

สำหรับการขยายโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น โดยอัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรเพิ่มขึ้นทุกระดับ อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 49 ในปีพ.ศ.2544 เป็นร้อยละ 71.2 ในปีพ.ศ. 2548 และอัตราส่วนนักเรียนอุดมศึกษาต่อประชากรอายุ 18-21 ปี(ไม่รวมสูงกว่าปริญญาตรี) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 40.3 ในปีพ.ศ. 2544 เป็นร้อยละ 44.3 ในปีพ.ศ. 2547 อย่างไรก็ตาม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไทยที่วัดจากคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบ 4 วิชาหลัก คือ ภาษาไทยภาษา อังกฤษ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มีค่าต่ำกว่าร้อยละ 50 มาโดยตลอด กล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกระดับลดลงจากร้อยละ 43.89 ในปีพ.ศ. 2544 เหลือร้อยละ

38.61 ในปีพ.ศ. 2547 ขณะเดียวกัน การประเมินเชิงคุณภาพของการศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อการแข่งขันของประเทศ พบว่าประเทศไทยยังล้าหลังกว่าประเทศมาเลเซีย และอินเดีย จึงเป็นเรื่องที่ต้องเร่งปรับปรุงในเชิงคุณภาพของการศึกษาโดยเร่งด่วน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ระหว่างปีพ.ศ. 2550-2554 มีวัตถุประสงค์ให้ใช้การศึกษาเป็นกลไกการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ มีวิถีประชาธิปไตยบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง และมีเป้าหมายให้คนไทยทุกคนมีความสามารถด้านภาษาทั้งไทยและสากล มีการใช้เทคโนโลยีในการคิดวิเคราะห์ มีทักษะในการหาความรู้และประกอบอาชีพ และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสมานฉันท์

ดังนั้นการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจึงมิใช่แต่การเรียนรู้เนื้อหาความรู้ แต่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นนักแก้ปัญหา นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจความเป็นไปในสังคมและในโลก พิจารณาวามนุษย์ พุด เขียน ประเมิน คิดคำนวณ วิเคราะห์ แก้ปัญหา สร้างจินตนาการและพากเพียร พยายามในเรื่องราวต่างๆ กันอย่างไร และให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรมสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ 2544 ก: 6)

ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนการสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงต้องมีลักษณะที่พิเศษเพิ่มขึ้นจากเดิม ดังที่ นาดยา บิลันชานนท์ (2536 : 64) กล่าวว่า สังคมศึกษาแนวใหม่ได้พลิกโฉมหน้าของการเรียนการสอนวิชานี้ให้แตกต่างไปจากเดิมมาก และวิธีการต่าง ๆ เหล่านั้นมีลักษณะร่วมกันอยู่คือ การให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียน การให้ผู้เรียนสืบค้นความรู้ด้วยตนเองประกอบกับ

วิชาสังคมศึกษามีขอบข่ายเนื้อหาที่กว้างขวาง แยกเป็นแขนงวิชาต่าง ๆ หลายแขนง อาทิ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ประชากรและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวิชาพระพุทธศาสนาที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการเพิ่มเติมส่วนสำคัญที่ว่าด้วยพระพุทธศาสนา ในหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เพื่อเป็นการเน้นจุดประสงค์รายวิชาสังคมศึกษาข้อที่ 3 ที่ว่า “เพื่อเสริมสร้างให้มีคุณภาพในการดำรงชีวิตมีศีลธรรม คุณธรรมประจำใจ และมีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ของสังคมไทย” ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเป็น

ศาสนาประจำชาติไทยแต่การสอนวิชาพระพุทธศาสนาเท่าที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังรายละเอียดของผลการศึกษาดังต่อไปนี้

วัชรวิกุล สำเภพล (2537: 96-97) ได้ทำ การสำรวจพบว่าการจัดการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาไม่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังพบสาเหตุสำคัญคือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาและขาดวิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหา ครูขาดทักษะในการสร้างสื่อ ขาดแคลนสื่อการสอน และยังพบว่าเวลา กับเนื้อหาที่กำหนดให้มานั้นไม่เหมาะสม และยังพบข้อบกพร่องปลีกย่อยคือ ฝ่ายบริหารไม่เห็นความสำคัญของวิชาพระพุทธศาสนา นอกจากนี้

พนม พงษ์ไพบูลย์ (2535 : 111) มีความเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ว่าไม่ได้อยู่ที่เนื้อหาสาระว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง แต่อยู่ที่ผู้เรียนคิดอย่างไร เชื่อมโยงอย่างไรและจะปฏิบัติอย่างไร

เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2538 : อัดสำเนา) มีความเห็นว่าการสอน วิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่บังเกิดผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร มีสาเหตุมาจากตัวครูในสามเรื่องคือ ครูมองว่าพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สอนยากและน่าเบื่อ ครูไม่เข้าใจพระพุทธศาสนาดีพอ ดิประเด็นไม่แตก จับภาพรวมไม่ได้ และครูมักสอนวิชาพระพุทธศาสนาด้วยการบรรยาย การเล่าให้ฟัง นักเรียนรับพุทธศาสนาอย่างเลื่อนลอยและด้วยความรู้สึกที่ห่างไกลตัว

นักการศึกษาหลาย ๆ ท่านที่สนใจในเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ศึกษาและพบข้อจำกัด ข้อบกพร่องได้พยายามหาวิธีการที่จะแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ โดยเฉพาะ

สุนน ออมวิวัฒน์ (2535 : 1-13) ได้ศึกษาและให้ความเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนที่สำคัญประการหนึ่งคือ การแสวงหาวิธีสอน เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเกิด “ความคิดในระดับสูง” โดยการสอนให้นักเรียนมองเห็นปัญหา รู้จักถาม พิจารณา การคิดหาเหตุผลและเสาะแสวงหาความรู้ เพื่อเชื่อมโยงความคิดไปสู่แนวทางที่จะแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งการสอนให้นักเรียนมีทักษะการคิดนั้นมีหลายวิธี เช่น ประยูทธ ไทยธานี (2541 : 41- 45) ได้ศึกษาเรื่องผลของการคิดแบบหวกหกใบที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานของนักวิชาการศึกษาศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักวิชาการศึกษาศึกษาที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 คน จำนวนกลุ่มละ 10 คน กลุ่มทดลองได้รับการฝึกฝนการคิดแบบหวกหกใบ ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกฝนแบบหวกหกใบ ผลการศึกษา ค้นคว้าพบว่า นักวิชาการศึกษามีความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานมากขึ้นหลังจากได้รับการฝึกฝนการคิดแบบหวกหกใบอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 นักวิชาการการศึกษาที่ได้รับการฝึกฝนการคิด

แบบหมวดหกใบมีความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานมากกว่านักวิชาการศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกฝนการคิดแบบหมวดหกใบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การจะสอนพระพุทธศาสนาให้บังเกิดผล ต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการสังเกต และเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงวิเคราะห์อย่างกว้างขวาง ละเอียดลึกซึ่ง ซึ่งวิธีการคิดแบบหมวดหกใบเป็นวิธีหนึ่งที่ผลการวิจัยยอมรับว่าบังเกิดผลดี สำหรับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบเบญจขันธ์ก็มีลักษณะเด่นในเรื่องการสังเกต การรับรู้การวิเคราะห์ การประมวลผลตัดสินใจ ซึ่งสำหรับผู้เป็นครูสอนพระพุทธศาสนามีความสำคัญมากเช่นเดียวกัน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำเทคนิคการคิดแบบหมวดหกใบ และการจัดการเรียนรู้แบบเบญจขันธ์มาใช้สอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องเบญจศีล เบญจธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งนี้เพราะเทคนิคการคิดแบบหมวดหกใบ และการจัดการเรียนรู้แบบเบญจขันธ์เป็นวิธีคิดในการแก้ปัญหา เมื่อมีการฝึกฝนให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์ที่แตกต่างกันบ่อย ๆ ผู้เรียนจะมีโอกาสฝึกฝนทักษะการคิดได้มากทำให้เกิดความคิดที่แตกฉาน ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้เรียนเป็นนักแก้ปัญหา นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ พูด เขียน ประเมิน คิดคำนวณ วิเคราะห์ แก้ปัญหา สร้างจินตนาการและพากเพียร มีความพยายาม เชื่อมโยงกิจกรรมที่ทำได้ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ดึงเจตนาธรรมของสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องเบญจศีล เบญจธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบหมวดหกใบ และการจัดการเรียนรู้แบบเบญจขันธ์
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบหมวดหกใบและแบบเบญจขันธ์

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา นำไปใช้ในการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ สูงขึ้น
2. เป็นข้อมูลทางการศึกษาสำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งวิชาอื่นๆ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร นักเรียน โรงเรียนอุทัย อำเภออุทัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 5 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งหมด จำนวน 150 คน

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต1จำนวน 60 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ตามห้องเรียนตามสภาพจริง สุ่มอย่างง่ายแบบจับสลากแบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 จัดการเรียนรู้แบบหวมกหกใบจำนวน 30 คนและกลุ่มที่ 2 จัดการเรียนรู้แบบเบญจจันทร์จำนวน 30 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น คือวิธีการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 วิธี ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบหวมกหกใบ และ การจัดการเรียนรู้แบบเบญจจันทร์

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องเบญจศีล เบญจธรรม

2.2.2 ความสามารถทางการคิดวิเคราะห์

3. เนื้อหา

เนื้อหาที่นำมาใช้ในการวิจัย คือ เบญจศีล เบญจธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามหนังสือ หลักสูตรธรรมศึกษา พุทธศักราช 2549 โดยมีข้อดังต่อไปนี้

1. เบญจศีล คือ ศีล 5 ได้แก่

1.1 ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการฆ่าสัตว์

1.2 อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้

1.3 กามเมสุมิฉาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤติดิฉันในกาม

1.4 มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการกล่าวเท็จ

1.5 สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวรมณี เว้นจากการดื่มน้ำเมา

2. เบญจธรรม คือ ธรรม 5 ได้แก่

2.1 เมตตา กรุณา คู่กับ ศีลข้อที่ 1

2.2 สัมมาอาชีวะ คู่กับ ศีลข้อที่ 2

2.3 ความสำรวมในกาม คู่กับ ศีลข้อที่ 3

2.4 ความมีสติ คู่กับ ศีลข้อที่ 4

2.5 ความมีสติรอบคอบ คู่กับ ศิลข้อที่ 5

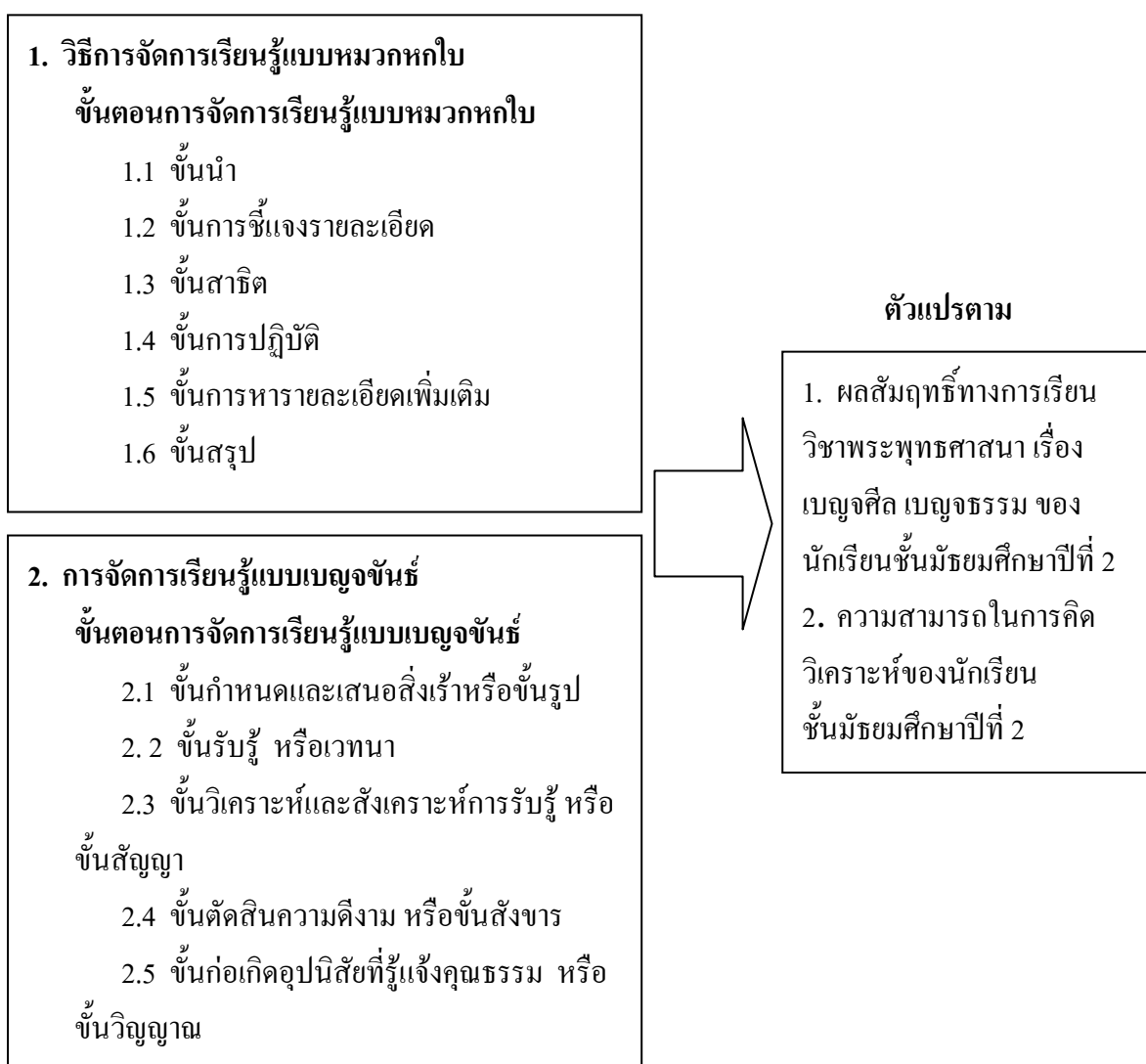
4. ระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เรื่อง เบญจศีล เบญจธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวนเวลา 24 ชั่วโมง โดยพิจารณาจากจากหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

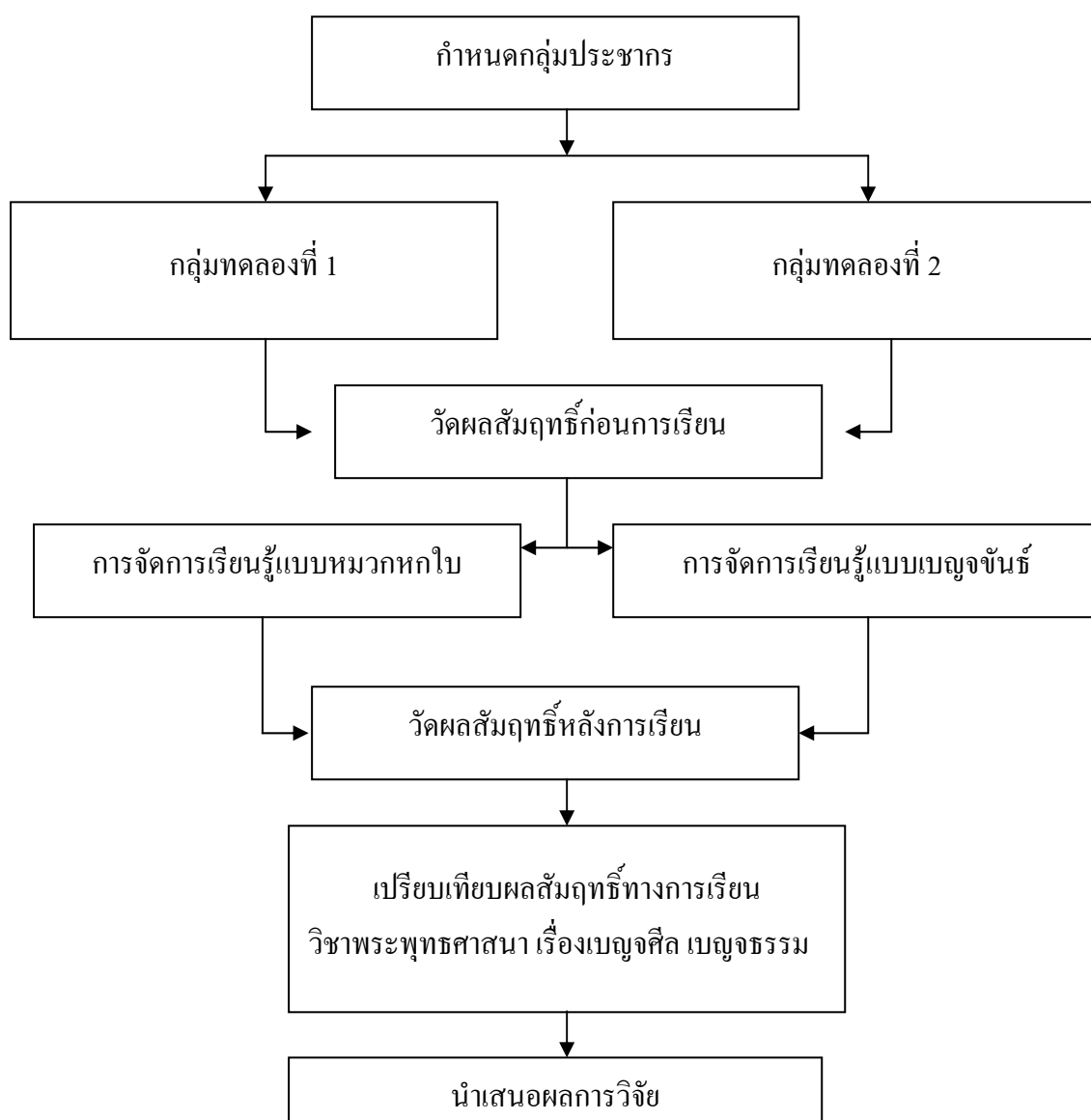
ตัวแปรต้น

วิธีการจัดการเรียนรู้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้สามารถแสดงขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบหวมกหกใบ กับการจัดการเรียนรู้แบบเบญจจันท์ ดังแสดงในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบหวมกหกใบ กับการจัดการเรียนรู้แบบเบญจจันท์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย ความรู้ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา พระพุทธศาสนา และทักษะการสังเกต การคิดวิเคราะห์ ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียน โดยใช้คะแนนจากแบบทดสอบเลือกตอบ

2. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราวหรือเหตุการณ์และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสภาพความเป็นจริงหรือเพื่อประเมินสิ่งเหล่านั้น เพื่อตัดสินใจเลือกสิ่งที่เหมาะสม ซึ่งสามารถวัดได้โดยแบบทดสอบ

3. เบญจศีล หมายถึง ข้อประพฤติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม และความมีระเบียบในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมสังคม เบญจศีลมี 5 ประการคือ

3.1 ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการปลงชีวิต เว้นจากการฆ่า การประทุษร้ายกัน

3.2 อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาของที่เขามิได้ให้ เว้นจากการลักขโมย ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน

3.3 กามสุมิจฉาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน

3.4 มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง

3.5 สุราเมรัยเมษะปะมาทัฏฐานา เวรมณี เว้นจากน้ำเมาหรือสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษ

4. เบญจธรรม หมายถึง ธรรมอันงามเป็นเครื่องบำรุงจิตใจให้งดงาม สร้างอหยาสัยนิสัยที่ดีและประณีต เบญจธรรมมี 5 ประการ คือ

4.1 เมตตา กรุณา ความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุขความเจริญ

4.2 สัมมนาอาชีวะ การเลี้ยงชีพในทางสุจริต

4.3 กามสังวร ความสำรวม ระวัง รู้จักยับยั้งควบคุมในทางกามารมณ์มิให้หลงไหลในรูป เสียง กลิ่น รสและสัมผัส มีความยินดีพอใจในคุ้มครองของตน

4.4 สัจจะ ความสัตย์ ความซื่อตรง คือดำรงมั่นในสัจจะ ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริ่งใจ พุดจริง ทำจริง จะทำอะไรก็ให้เป็นที่ยึดถือ ไว้วางใจได้

4.5 สติสัมปชัญญะ ความระลึกได้และความรู้จกทั่วพร้อม คือฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยังคิด รู้สึกตัวเสมอว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ ระวังมิให้คนมัวเมาประมาท

5. การจัดการเรียนรู้แบบหมวดหกใบ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ ที่ครูให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดตามสี่ของหมวดโดยที่มีสี่ของหมวดเป็นตัวบ่งชี้ในการคิด ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนคือ

5.1 ขั้นนำ (Lead-in) เป็นการแนะนำให้ทราบถึงสิ่งที่จะสอน

5.2 การชี้แจงรายละเอียด (Explanation) เป็นการอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่จะสอน ซึ่งเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับธรรมชาติและลักษณะของหมวดแต่ละใบ

5.3 การสาธิต (Demonstration) เป็นการแสดงให้เห็นถึงการใช้หมวดที่มีความสัมพันธ์กับการคิดแต่ละแบบพร้อมกับอธิบายแนะนำตัวอย่างเพื่อสร้างความเข้าใจ

5.4 การฝึกปฏิบัติ (Practice) เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกใช้หมวดคิดจากสถานการณ์ หรือหัวข้อที่กำหนดให้ โดยพยายามให้นักเรียนได้ฝึกคิดให้รอบคอบทุกสี่ของหมวด

5.5 การหารายละเอียดเพิ่มเติม (Elaboration) เป็นการสนทนาเพื่อหารายละเอียดเพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนเห็นความชัดเจนในสิ่งที่คิด ป้องกันการสับสน

5.6 การสรุป (Conclusion) เป็นการทบทวนและเรียบเรียงสิ่งที่คิด โดยเน้นประเด็นสำคัญเพื่อให้เห็นผลที่เกิดจากการคิด

6. การจัดการเรียนรู้แบบเบญจขั้น หมายถึง การนำเอาหลักธรรมเรื่องขั้น 5 มาประยุกต์รวมกับพุทธวิธีการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม พร้อมกับเปิดโอกาสให้วิเคราะห์ วิเคราะห์ ในการสร้างความรู้ของตนเอง โดยเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ ถ้าเลือกวิธีสอน ที่เหมาะสมและจัดบรรยากาศให้เหมาะสมในการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

6.1 ขั้นกำหนดและเสนอสิ่งเร้าหรือรูป (Planning stimulus)

6.2 ขั้นรับรู้หรือเวทนา (Perceiving)

6.3 ขั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์การรับรู้หรือขั้นสัญญา (Analyzing synthesizing)

6.4 ขั้นตัดสินความดีงาม หรือขั้นสังขาร (Values judgment)

6.5 ขั้นก่อเกิดอุปนิสัย หรือรู้แจ้งในคุณธรรมหรือวิญญูณ (Characterization)

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนาเรื่องเบญจศีล เบญจธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบหมวดหกใบ กับการจัดการเรียนรู้แบบเบญจขั้น แตกต่างกัน

2. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบหมวดหกใบและแบบเบญจขั้น แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองใช้การจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบ เปรียบเทียบกับการจัดการเรียนรู้แบบเบญจจันท์ ในเรื่องเบญจศีลเบญจธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คาดว่า จะได้ประโยชน์ ดังนี้

1. ทราบผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบ กับการจัดการเรียนรู้แบบเบญจจันท์

2. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้อย่างมีความสุข คิดเป็นระบบ

3. ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตในสังคมได้

4. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน โดยการนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบหมวกหกใบ กับการจัดการเรียนรู้แบบเบญจจันท์ไปจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน